

170414 Långfredagen, 3:e årgången. Björn Helgesson

Uppgörelse med allmakten - tre andakter på långfredagen

10.00: Långfredagsgudstjänst

Andra har han hjälpt, sig själv kan han inte hjälpa. Orden är förfärande. Denna dag kollapsar alla våra tankar om allmakten. I backspegeln kan vi se det som en befrielse, men inte just nu. O ansikte, du höga, som nyss betvang en värld, din makt nu gäller föga, din fågning är förtärd din glans till intet vorden. När templets förlåt brister tvingas vi att ge upp våra tankar om allmakt. I Jesu hjälplöshet blir vår egen största skräck blottlagd. Att totalt mista kontrollen och inse att ingen annan heller har den. Inte ens Gud. Skåda, skåda nu här alla, se hur Jesus plågad är. Klaga högt, låt tårar falla. All vår syndaskuld han bär.

Gud finns överallt, men Gud låter sig inte finnas överallt. Allmakten är inte platsen för det möte vi längtar efter. "Framförallt tackar vi dig för att du är mäktig" lyder en av stroferna ur De tolv profeternas lära bön vi ber inför var högmässa här i Olaus Petri. Framförallt tackar vi dig för att du är mäktig. Orden känns obekväma för den vars ögon ser vår värld. Allmakt nämns bara en gång i evangelierna, i dopbefallningen, riktad till de som gjort hela resan med Jesus. Någon sorts makt finns i Jesus men är det allmakt? Istället är det bristen på allmakt som präglar Jesu liv, alla under till trots. Utsatthet och vanmakt. När han i hast bärs iväg av sina föräldrar då de tvingas fly till Egypten är det ingen som har kontroll och så denna helg när han blir avklädd allt. Jesus spelar inte utlämnad, han är det. Min vanmakt har jag smakat i frestelse och fall, men vägrar att bli bunden i modlöst självförakt. Du söker mig i skammen, din trofasthet är stor. Jag skyndar till din godhet som barnet till sin mor. (Ps. 549)

Långfredagen är vanmaktens dag, inte allmakten. Gud finns överallt men låter sig inte finnas överallt. Vi längtar så efter den makt som ställer allt till rätta men vi finner den inte vid korset. På korset blir Gud synlig i motsatsen till allmakt. Det finns ingenting i korset som människan normalt förknippar med Guds makt. Där är makten dold av svaghet, visdom dold under dårskap. Och ändå är det bara där som människan kan lära känna Gud. I Jesu och i vår egen vanmakt. När Mose på berget begär att få se Guds härlighet får han se Gud på ryggen, står det. Vanmakten är Guds rygg. Andra har han hjälpt, sig själv kan han inte hjälpa. Hand och fot man genomborrat, sträckt och plågad är var led. Huvudet av törnen sårat, blekt och blodigt sjunker ned.

Det går genom passionstiden en viskning: Du slipper tro på allmakten. Från mänsklighetens alla former av tortyrkamrar, ur de ångestfyllda nätternas vargtimma och alla lidandets katakomber stiger den förbjudna frågan: Varför ingriper inte den allsmäktige. Hur kan Gud tillåta?

Även när vi vet att ingenting kommer att hända som åstadkommer någon väsentlig förändring så famlar vi ändå med våra frågor efter en makt som står över allting och som skulle kunna ingripa. Det borde alltid finnas någon som är mäktigare än det som är för handen.

Varför just mäktigare? Varför alltid någon som står över och som skall sträcka sin hand ner till oss och ingripa. Utifrån, uppifrån. Vi vill inte gärna tänka att Gud kommer inifrån, framförallt inte inifrån smärtan

och ångesten. Vår allmakts Gud kommer alltid uppifrån och utifrån. Han är ju maktens symbol. Men om Gud inte är makt? Är detta kanske det stora misstaget: Vi trodde att livets och tillvarons yttersta och sammanfattande verklighet var makt. Så visar den sig som kärlek.

Långfredagen är vanmaktens dag, inte allmakten. En helt annan sorts dörr öppnas till Gud än den vi stått och bankat på med våra såriga händer. Vi får släppa misstanken att Gud inte bryr sig, att han låter bli fast han kunde. Det är en befrielse

O huvud blodigt, sårat, av hån och smälek höljt. O huvud, slaget fårat i kamp och ångest böjt. O huvud som skall siras med ärans krans en dag, men nu med törne viras, dig ödmjukt hälsar jag.

15.00: Inför korset

Jesus är berättelsen om Guds medlidande, inte berättelsen om allmakten. Vi har fostrats till att ha den starke som ideal. Vi inbjuds nu till att drivas av medlidande. Det stavas tjänande. Att sluta försöka klättra uppåt. För Jesus finns ingen annan allmakt än makten att älska och vara nära den som är inne i sitt Getsemane. Så kan vi börja montera ner den kvasireligion som så många håller sig med. Den som handlar om individuellt beskydd. Om stormen bedarrade och skeppet lugnt kunde fortsätta sin seglats, då var det Herren som höll sin skyddande hand över det. Om olyckan kunde undvikas och barnet hann undan den framrusande bilen, då var det änglavakt. När den dödliga sjukdomen kunde vändas till hälsa då var det ett under. Ingen skall förmenas att känna tacksamhet då något underbart har inträffat. Men ingenting säger att detta är mer bärare av gudomlig närvaro än då olyckan blev ett faktum och då ödet var obevekligt. Talet om änglavakt är kanske inte det mest sanna språket för oss kristna eftersom det bygger på allmaktens grund, en Gud som räcker ut sin hand eller håller den tillbaka.

Vid sjätte timmen föll ett mörker över hela jorden och varade till nionde timmen. Och vid nionde timmen ropade Jesus med hög röst: Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig.

Gud är inte makt. För den som tror på makt är det alltid viktigast att stå på de mäktigas sida, för den som tror på kärleken är det alltid viktigast att stå på den utlämnades sida. Så länge makten är det viktiga hos Gud finns alltid rädslan att bli förskjuten med som en skugga till tron. När vi erkänner frånvaron av en makt som ordnar allt börjar tillvaron skälva. Själva upplevelsen av tro crackelerar. Att lyssna inåt kan vara ångestfullt, men det är inte farligt ens när gråten bryter fram. Tvärtom, gråten kan bli ett tecken på att allmaktens gamla gudsbild håller på att bytas ut. Ingen som kan gripa in, ingen som står redo att ordna upp allt. En skyddslös tillvaro men oändligt mycket mer realistisk och i linje med våra erfarenheter. Ge mig av din barmhärtighet den tro som mig bevarar. Låt mig den stora kärlek se som du har uppenbarat. Att älska dig, o Gud, mig lär, att som mig själv ha nästan kär. Kom, var hos mig i liv och död.

Med evig kärlek har jag älskat dig. Sådan är Gud, och ingenting annat i världen har rätt att bära namnet Gud än denna kärlek. Medlidande. Att lida med, inte den som styr och ställer.

Jesus är den Gud som finns vid centrum av det öde som blev mitt. Inte i de halvsanningar jag lägger så mycket kraft på att underhålla. Den rätta tillflykten för mig finns där sanningen finns, inte i bortförklaringarna eller dagdrömmarna om mitt liv. Jesus sa: Jag har fötts och kommit hit till världen för denna enda sak: att vittna för sanningen. Den största sanningen är att jag är älskad mitt i det liv som är mitt. Mitt i allt som faller samman eller förblir halvfärdigt. Långt från allmakten. Här befrias jag från den

fåfänga frågan: "Varför just jag" när jag våndas över livets motgångar. Jag blir fri att istället fråga: Herre, vad vill du med mig? Ske din vilja, inte min.

Min Gud, varför har du övergivit mig? De sista spåren av allmaktstro har lämnat honom. Han faller i Guds händer. Allmaktens och vanmaktens outgrundliga konung. Nu har han slutat andas. Det kom ingen lösning i sista stund. Han är död. Precis som vi ska dö. Driven in i döden av hat, vägrande makten ända in i slutet. Också när vi kläs av kommer han att vara där. Just så nära. Vi faller med all vår bön om barmhärtighet för oss och hela tillvaron i Guds utsträckta famn.

18.00: Jesu gravläggning

Vägen har nu smalnat av. Vi är framme vid ett kors som står tomt. Den smala vägen Jesus talar om är inte svårare att gå men svårare att hitta. I Jesus ser vi hur Gud framstår som begränsad. Allmakt är tvärtemot en ständigt hunger efter mer. Den gränslöshet som är släkt med drömmen om trygghet och tillväxt. Mer av allt, längre liv, större lycka, att få vara osårbar. Begränsningens väg som Jesus gestaltar är en så mycket mer rimlig livshållning, både i förhållande till vår livsstil som vår syn på trygghet. Och han som stum mött dagens födslotimma brast ut i sång, han kunde inte tåga, ty dagens sol var syndares Messias. Stå upp, var ljus! Du är av nåd befriad. (Ps. 533)

När Gud beskrivs på grekiska används ordet Pantokrator. Det kan översättas med Allhärskare. Allmakt. Men när man tittar närmare ser man att ordet handlar om relation, om kärlek. När Gud vill visa vem han är, sin makt, föds han som ett människobarn. Att barnet är mäktigast på jorden vet alla som haft ansvar för ett spädbarn. Makt bunden i hjälplöshet med kärlekens band. Betydelsen av ordet makt förskjuts. I den relationen är jag helt kontrollerad av mitt barn. Kärleken och hjälplösheten är den maktens medel. Pendangen finner vi här vid graven, trettio år senare: här ser vi en vuxen kärlek som är vanmäktig. Både som barn och vuxen möter vi honom helt hjälplös, bortom makt, vilande i andra människors händer. Alla under och trosvissa ord till trots. Mitt hjärta, fröjda dig, må själ och sinne röras. Låt andakt av din bön allt upp till himlen höras. Ty Fadern kallar dig i Jesus Krist, sin son. Så bär i tro nu fram din bön till nådens tron. (Ps. 525)

När Nya testamentet senare översattes till latin och den översättningen under många hundra år var normerande skedde en betydelseförskjutning av Guds allmakt. Det grekiska ordet Pantokrator blev till det latinska omnipotens, ett ord för allmakt som är mindre relationellt men mer handlar om makten att bestämma, styra, härska och utföra vad man vill. Ett yttre tvång snarare än ett inre. Det blir som en destruktiv smitta när den synen drabbar vår gudsbild. Vi befinner oss då långt ifrån ett litet barns makt, långt ifrån den torterade mannen på korset. Han som nu vilar död i sina vänners armar. Jag slås av att Jesus i evangelierna enbart talar om sin makt en gång och det är precis vid himmelfärden när han säger: Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döpa dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla alla de bud jag gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut. Bara när vi följer Jesus genom ett liv av vanmakt kan allmakten få sin rätta doft: Kärlek, inte osårbarhet och kontroll.

Makten kan inte vara i fokus för oss som vill komma nära Gud. Där den yttre makten hamnar i mitten bor bara avgudar. Det magiska trons möte sker i den ömsesidiga hjälplösheten. Så blir kärleken den starkaste makten på jorden medan maktmänniskor skrattar hånfullt. Vi lyfter nu ner Jesu kropp. Varsamma händer griper kring den ännu varma men nu döda. Vi rör vid vår vän i vanmakt, i kärlek. Tillsammans med Maria

som nyss sjöng sitt magnifika och ammade samma människa. Kärleken förenar oss. Den trotsiga tron att livet är starkare än döden, trots att hans ögon brustit.

Stäm nu in, du arma hjärta, du min tunga, du min själ, sjung en lovsång om den smärta, som dig blev till evigt väl. Jesu lovsång bliva må det mitt hjärta tröstar på, den skall bära mig i nöden och till sist förjaga döden.

Källkor och lånade formuleringar:

Uggla, B K: Katedralens hemlighet

Jönsson, L: Uppgörelse med allmakten och döden

Bonhoeffer, D: Motstånd och underkastelse

Citat av M Mogren och A-K Hammar